

Децюк Т.М.,

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ В УМОВАХ ЗВО

Складність і виклики сучасного світу значно позначилися на тенденціях у сімейних стосунках українців. Постійні виклики та кризи, серед яких пандемія COVID 19, складна економічна ситуація, військові дії на сході України, являються значними стресогенами для сімей і можуть бути причинами таких явищ, як: домашнє насильство, соціальне сирітство, погіршення стосунків у родині та розлучень. Саме тому, підготовка високо кваліфікованих фахівців соціальної роботи, які зможуть надавати якісні послуги сім'ям, є наразі актуальним завданням, що стоїть перед закладами вищої освіти.

Щодо розуміння самого поняття «сім'я», то з точки зору соціології вона є соціальним інститутом, а також це організаційно та історично обумовлена мала група, члени якої пов'язані між собою шлюбними або родинними стосунками, спільним побутом і взаємною моральною відповідальністю [2].

На сучасному етапі розвитку суспільства змінилося саме уявлення про сім'ю, її склад, функції. Так, після початку гібридної війни на сході України з'являється нова категорія клієнтів соціальної роботи – внутрішньо-переміщені особи та сім'ї, сім'ї учасників АТО, сім'ї загиблих військовослужбовців. Відповідно і мають змінюватися підходи до соціальної роботи з сім'єю. Різні види соціальних послуг мають відповідати проблемам та потребам сучасних сімей, реагувати на виклики, які з'являються перед сім'ями.

Відповідно до статті 1. Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» соціальна робота з сім'ями являє собою професійну діяльність, що спрямована на запобігання, мінімізацію негативних наслідків, а

також на подолання складних життєвих ситуацій сімей, сприяння посиленню їхньої здатності до реалізації власного життєвого потенціалу [1]. А отже і професійна підготовка майбутніх фахівців до соціальної роботи з сім'ями має фокусуватися на питаннях профілактики негативних явищ в сім'ях, подоланні негативних чи складних життєвих обставин, а також на створенні сприятливих умов для гармонійного функціонування сімей та кожного члена родини в ній.

Період професійної підготовки фахівців – це навчання в закладі вищої освіти на двох рівнях: бакалаврському та магістерському). Пропонуємо розглянути особливості професійної підготовки соціальних працівників до роботи з сім'ями крізь призму етапів навчання.

На першому та другому курсах навчання є потреба у вивченні поняття «сім'я як категорія клієнтів соціальної роботи», її видів, функцій, особливостей сучасних сімей, їх проблем. Окремим важливим блоком є вивчення сучасного законодавства щодо регулювання соціальної роботи з сім'ями, а також перелік установ та організацій державного і недержавного сектору, що надають послуги чи працюють з сім'ями. Ці питання можуть бути представлені в рамках таких предметів: вступ до спеціальності, теорія соціальної роботи, етика соціальної роботи, сімейне право. А також під час проходження практики в установах соціального захисту населення, написанні курсових робіт.

Наступним блоком питань для вивчення є методи і технології соціальної роботи з сім'ями, особливості надання соціальних послуг сім'ям в Україні, які доцільно освоювати на третьому та четвертому курсах під час вивчення таких предметів: методи і технології соціальної роботи, соціальна робота з сім'ями і дітьми, соціальна робота з різними групами клієнтів, практикум із соціальної роботи, а також під час проходження технологічної практики в установах соціального захисту населення чи громадських організаціях, що працюють з різними категоріями сімей, написанні курсових робіт.

Вивчення міжнародного досвіду, напрацювання навичок створення нових форм та методів соціальної роботи з сім'ями, створення проєктів соціальної дії для задоволення потреб чи вирішення проблем сімей доцільно під час навчання

здобувачів вищої освіти в магістратурі в рамках таких предметів: менеджмент соціальних проєктів і програм, практична соціальна робота, міжнародний досвід соціальної роботи, а також під час проходження технологічної практики. Наукове дослідження щодо проблематики сімей та пошуку нових шляхів їх вирішення може здійснюватися в рамках магістерської роботи.

Недоліком такої системи є незначна кількість годин на практику, що є недостатнім для формування у здобувачів вищої освіти необхідних навиків та отримання практичного досвіду соціальної роботи з різними категоріями сімей. Тому, ми пропонуємо в якості альтернативи залучення здобувачів вищої освіти до позааудиторної діяльності в умовах ЗВО. Для цього необхідно створення таких професійних студентських об'єднань як волонтерський центр, студентська соціальна служба або іншого, що здійснюють свою діяльність як структурний підрозділ ЗВО відповідно до положення, затвердженого Вченою радою університету. Для ефективної діяльності даних об'єднань необхідним є налагодження тісної взаємодії зі стейкхолдерами. В результаті якої учасники об'єднань зможуть долучатися до професійної діяльності організацій-партнерів, які є потенційними роботодавцями. З одного боку здобувачі вищої освіти зможуть отримати практичний досвід роботи на сформувані необхідні професійні навички, а з іншого роботодавці можуть підбирати собі кандидатури для працевлаштування. Така діяльність, на наш погляд, фактично є відображенням або елементом дуальної освіти за умови, якщо завдання та активності в рамках позааудиторної роботи будуть повністю узгоджені з теоретичною підготовкою (теми, проблематика, складність).

Список використаних джерел

1. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-III *Liga* 360. 01.01.2020. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012558?an=526>
2. Що являє собою сім'я як соціальний Інститут? *Політологія бібліотека* : веб-сайт. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12207.html>